

Capitolul III

Din presa vremii

(Articole apărute în presa vremii despre

„Istoria muzicii Românești”

de prof. univ. dr. Petre Brâncuși)

Actualités roumaines 12. II.1982

P. BRÂNCUȘI: LA MUSIQUE ROUMAINE ET SES GRANDS RENOUVEAUX 12 feb. 1982

Un livre aux dimensions impressionnantes, *Muzica românească și marile ei primeniri* (La musique roumaine et ses grands renouveaux), tomes I et II, est „un essai ambitieux de dresser une synthèse de notre culture musicale, élaboré sous forme de compendium”. C’est en fait un ouvrage avec un caractère encyclopédique, où l’auteur présente l’évolution de la musique, depuis ses débuts jusqu’à la fin du XIX siècle.

Résultat d’une documentation rigoureuse, où les données d’archive sont scrupuleusement analysées, puis définies et finalement présentées comme argument se trouvant à la base du phénomène, le livre est divisé en chapitres qui représentent de vrais points de référence, basés sur une logique naturelle de la dépendance d’un phénomène à l’autre.

Le premier chapitre nous fournit un commentaire de l’originalité de la culture musicale ancienne, de la naissance et du développement de l’éthos dans le contexte de l’évolution de la société humaine depuis les temps les plus reculés, lorsque „la musique était un moyen de soumettre les forces de la nature, d’éduquer les gens, de les encourager dans la lutte pour l’existence, de purifier les âmes, de noblir les esprits...”. Le musicologue complètent qu’est Petre Brâncuși s’avère-être à la fois un subtile sociologue,

à la recherche d'une „nouvelle respectueuse du rôle de la musique dans la vie sociale, la fonction de cet art n'étant pas exclusivement artistique ou élitaire...". C'est ce qui justifie d'ailleurs l'intention de l'auteur de souligner la continuité de certaines manifestations pour relever le développement de la culture et des lois de la beauté dans l'ensemble des préoccupations musicales.

Un autre grand chapitre – „La fonctionnalité du folklore” – se fonde sur la conclusion concentrée au chapitre précédent, argumentant la Théorie à valeur définitoire selon laquelle „la perpétuation de la conscience de soi de la nation roumaine est étroitement corrélée à l'authenticité de folklore étant un miroir de ses multiples valences, projetées et déterminées par un temps historique”.

Analysant une longue période d'effort créateurs d'une nation, Petre Brâncuși s'arrête sur tous les degrés d'évolution de la vie musicale, sélectionnant l'essentiel de l'éphémère sur le plan de la création et de l'interprétation. Des pages exquises sont consacrées à la présentation d'illustres personnalités qui, par leur oeuvre, ont consolidé une culture musicale originale. L'auteur propose comme principe d'analyse l'étude de chaque domaine - chorale, vocale-instrumentale, symphonique, théâtre lyrique – ayant pour point de référence le compositeur et son oeuvre.

L'investigation d'un thème tellement vaste, exigeant de la patience pendant les années qu'a duré l'élaboration de cet ample ouvrage, trahit, sans doute, une grande passion pour tout ce qui révèle de la création musicale roumaine.

Ana-Maria Voinea

**P. BRÂNCUȘI: MUZICA ROMANEASCĂ
ȘI MARILE EI PRIMENIRI (traducere din
Actualités roumaines - 12 febr. 1982)**

De dimensiuni impresionante, cartea „Muzica românească și marile ei primeniri”, volumele I și II, reprezintă o „ambitioasă încercare de a realiza o sinteză a culturii noastre muzicale, elaborată sub forma de compendium”. De fapt, avem de-a face cu o lucrare cu caracter enciclopedic în care autorul prezintă evoluția muzicii de la începuturi până la finele secolului al XIX-lea.

Rezultat al unei documentări riguroase, unde datele de arhivă sunt scrupulos analizate, apoi definite iar în final prezentate ca argument de baza al fenomenului, cartea este împărțită în capitole care se constituie în majore puncte de referință, fondate pe logica firească a dependenței dintre diversele fenomene.

Primul capitol ne furnizează un comentariu plin de originalitate asupra culturii muzicii vechi, de la nașterea și dezvoltarea ethosului în contextul evoluției societății umane din timpurile revolute, când „muzica era un mijloc de supunere a forțelor naturii, de educare a oamenilor, de încurajare a acestora în luptă pentru existență, de purificare a sufletului, de înnobilare a spiritului...”. Competentul muzicolog care este Petre Brâncuși se dovedește a fi în egală măsură un subtil sociolog în căutarea unei „noi perspective asupra locului și rolului

muzicii în viața socială, funcția acestei arte nefiind exclusiv artistică sau elitistă...”. Este ceea ce justifică de altfel intenția autorului de a sublinia continuitatea anumitor manifestări pentru a scoate în evidență dezvoltarea culturii și legile frumosului în ansamblul preocupărilor muzicale.

Un alt important capitol — „Funcționalitatea folclorului” - este bazat pe concluzia capitolului precedent, argumentând teoria cu valoare definitorie conform căreia „perpetuarea conștiinței de sine a națiunii române este strâns corelată cu continuitatea și autenticitatea civilizației acestui popor, folclorul fiind o oglindă cu multiple valențe proiectate și determinate de un timp istoric”.

Analizând o lungă perioadă de eforturi creatoare ale unei națiuni, Petre Brâncuși se oprește asupra tuturor gradelor evolutive ale vieții muzicale, selectând esențialul din efemerul creației și interpretării. Pagini pline de rafinament sunt consacrate creerii instituțiilor artistice de învățământ sau apariția spectacolelor în România, prezentării ilustrelor personalități care, prin opera lor, au consolidat o cultură muzicală originală. Autorul propune drept principiu de analiză studiul fiecărui domeniu în parte - muzica, corală, vocal-instrumentală, simfonică, teatrul liric - având ca punct de referință compozitorul și opera sa.

Investigarea unei teme atât de vaste care a necesitat o perioadă îndelungată de ani, atât cât a durat elaborarea acestei ample lucrări, trădează, fără îndoială, o mare pasiune pentru tot ceea ce ține de creația muzicală românească.

Ana-Maria Voinea

PETRE BRÂNCUȘI, *George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești (George Breazul and the Unwritten History of Roumanian Music)*, București, Editura muzicală, 1979, 480p.

A new doctoral dissertation in both musicology and ethnomusicology is a highly gratifying endeavour; yet, it is a pretentious one, too, when the subject tackled is the many-sided work carried out by George Breazul (1887-1961) one of the two great founders of Romanian modern ethnomusicology, the other being Constantin Brăiloiu (1893-1958).

As the main aim of the book is to deal with George Breazul's first-rate scientific contributions to the so-called „unwritten history of the Romanian music”, it is according by divided into three main chapters.

The first one has been given the title *The Value-Image of Folklore*, as it has been fully devoted to the following topics: *On the Romanian Folk Music, The Phonographic Archives, The Christmas Carols... A Critical Reply, Ethnic and Social Bases of Folk Music, the Psychological Function of the Folk Song, Current Ideas in the Studies on the Folk Song*. Here Petre Brâncuși shows and analyzes with great scientific accuracy, George Breazul's outstanding merits both as a founder of the first Romanian Folk Music Phonographic Archives in 1927 and in dealing with various most arduous problems raised by the studies on folk music such as the accuracy of transcriptions, the folk modes and scales, the past and present of the folk song, its ethnic, social and psychological meaning, and so on.

The second chapter aims at showing George Breazul's work as a teacher of music, concerning *The Ways Leading to a Comprehensive Musical Education*.

Here we are faced with George Breazul's views on *Criticism, Culture, Education, on The General School and Its Social-Educational Possibilities*, as well as with the activity displayed by him as head of *the Chair of Music Encyclopaedia and Pedagogy* at the Bucharest Conservatoire.

The third and last chapter, *The Learned Historian*, analyses minutely the new data brought forth by George Breazul about *The Music of the Thracians-Dacians, his Premises of Musical Ethnography — the Church Music of the Proto-Romanians*, George Breazul's finest and chief scientific achievement, *Patrium Carmen*, a most comprehensive and subtle analysis-presentation of the Romanian music during the period foregoing the 19th century; this chapter deals also with *Dimitrie Cantemir* as George Breazul has seen him in his analyses of the musical works due to the quill of this most learned and gifted Prince of Moldavia (1672—1723), as well as with *Other Aspects of Romanian Musical Culture in the 18th Century, A Century of Transformations (the 19th)*: the final item expounds the author's quite pertinent conclusions about George Breazul seen by him with good reason as a most prominent music *Historian of His Own Time*.

An Appendix lists the „rare books” available in G. Breazul's library.

Owing to its author's great competence and to his most adequate information, as well as to his seriousness, passion and power of analysis, Petre Brancuși's doctoral dissertation on George Breazul is a true reference book within the framework of Romanian musicology and ethnomusicology.

Constantin STIHI-BOOS

PETRE BRÂNCUȘI, George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești, București, Editura muzicală, 1979, 480 p.

(traducere din Etnologica - nr. 2, 1979)

O noua teză de doctorat în muzicologie și etnomuzicologie deopotrivă, reprezintă deja o strădanie meritoasă, mai ales în cazul de față când subiectul îl constituie atât de complexa muncă depusă de George Breazul (1887 - 1961), unul dintre cei doi mari fondatori ai etnomuzicologiei române moderne, celalalt fiind Constantin Brăiloiu (1893 - 1958).

Deoarece cartea își propune în primul rând să prezinte excepționalele contribuții științifice ale lui George Breazul la ceea ce se denumește în mod curent a fi «istoria nescrisă a muzicii românești», lucrarea este, în consecință, concepută în trei capitole majore.

Primul a primit titlul „Imaginea folclorică a folclorului”, întrucât este dedicat în întregime următoarelor teme: „Despre folclorul românesc”, „Arhive fonografice”, „Colindele de Crăciun... întâmpinare critică”, „Bazele etnice și sociale ale muzicii populare”, „Funcția psihologică a cântecului folcloric”, „Idei actuale în studiile asupra cântecului folcloric”. Aici, Petre Brâncuși prezintă și analizează cu o mare acuratețe științifică, excepționalele merite ale lui George Breazul atât în calitatea sa de fondator al primelor Arhive Fonografice de Muzica Populară Românească, în anul 1927, cât și prin implicarea sa în diverse probleme dintre cele mai acute ridicate de studiile asupra muzicii populare cum ar fi acuratețea transcrierilor, modurile și scările specifice genului, trecutul și prezentul cântecului

popular, semnificațiile lui etnice, sociale și psihologice, etc.

Cel de-al doilea capitol se ocupă de activitatea lui George Breazul ca profesor de muzică, fiind intitulat „Modalitățile prin care se poate face o educație muzicală comprehensivă”. Aici aflăm opiniile lui George Breazul asupra „Criticii, culturii, educației”, în legătură cu „Școala generală și posibilitățile sale social-educaționale”, ca și despre activitatea acestuia în calitate de șef al Catedrei de Enciclopedie și Pedagogie Muzicală la Conservatorul din București.

Capitolul al treilea și ultimul, „Istoricul erudit”, analizează cu mare minuție contribuțiile lui George Breazul la înțelegerea „Muzicii traco-dacilor”, ocupându-se de lucrările: „Premizele etnografiei muzicale - Muzica religioasă a proto-românilor”, cea mai rafinată dintre lucrările științifice ale lui George Breazul, „Patrium Carmen”, o foarte complexă și subtilă analiză-prezentare a muzicii românești din perioada premergătoare secolului al XIX-lea; acest capitol mai cuprinde și studiul „Dimitrie Cantemir”, dedicat ilustrului savant și Prinț al Moldovei (1672 - 1723), figură a cărei activitate este mult apreciată de George Breazul, ca și „Alte aspecte ale culturii muzicale românești din secolul al XVIII-lea”, „Un secol de transformări” (sec. XIX): secțiunea finală expune concluziile deosebit de pertinente ale autorului despre George Breazul, considerat în mod justificat drept unul dintre cei mai proeminenți istorici ai muzicii timpului său.

În Appendix sunt listate „cărțile rare” din biblioteca lui George Breazul.

Datorita înaltei competente a autorului, a informațiilor adecvate furnizate, ca și a seriozității,

pasiunii și puterii de analiză a acestuia, teza de doctorat a lui Petre Brâncuși se constituie într-o veritabilă carte de referință în domeniul muzicologiei și etnomuzicologiei românești.

Constantin STIHI - BOOS

Istoria muzicii

(recenzia vol. Muzica românească și marile ei primeniri I.)

Zenetörténelem

Dr. Petre Brâncuși professzor, a Ciprian Porumbescu zeneművészeti főiskola zeneművészeti főiskola zenetudományi tanszékén ad elő. A román zenetörténet múltjával és jelenével foglalkozik. Az egyetemi katedrán, a hazai szaksajtó hasábjain, a rádióban és tévében, valamint vidéki és fővárosi üzemek, gyárak, intézmények dolgozói előtt tartt elődásaiban a zene ügvét kétpviseli.

A román zee zaklatott történetének az évszázadait vizsgálva jutott arra a merész aondolatra, hov összefonlalá müben tükozze a mükrözze a müvelödési élet e saatos területéne evalúciáját. Írásai, beszédel, főiskolai kurzusai, valamint a zeneélet szervezése terén kifeitett munkálkodása mü egírására valátudatos felkészülés lépcsőfokainck tekinthetők.

Aszintetizáló mü első kötetét nembréaibn publikálta a zneműkiadó¹. A jeletöns zenetudománzi alkotás érzékletesen vázolj fel azt az útát, melyet a hazánk területén kibontakozó zeneművészet a legéaibb időköl

¹ Petre Brâncuși: Muzica românească și marile ei primeniri, Editura Muzicală, București, 1978.

a 18. A fölvetett problémák néav tartalmas szakaszban tárulnak az olvasó elé, négytettes szimfóniként.

A rövid bevezető után fölcsendülnek a réar muzsika ódon hanaai. Arról adnak hírt, milven is volt a zeneélet ezen a tájakon evezredekkel ezelőtt, gyan énekeltek-muzsikáltak a réavolt emberek, az idő múlásával pedig mikét hatoltak be lelkültükbe a bizánci muzsika módusai és a gregorián-korális fölemelő dallasorai. A középkori müzene e ket monumentális megavalósítása mellett föl-föhangzott a szerénz népzene is, egteremtve sajátos müfajait és formáit, müvelőinek önzetlen egyéniségeit. A szerző Az ősi zenekultúra eredetisége címmel látta el ezt az eredeti gondolatokat fejtegető fejezetet.

A következő szakasz – A folklór szerepköre – a folklártudomány mai allaspontja alapján határozza meg azt az esztétikai és társadalmi funkciót, melyet a román zene történetében a népmuzsika töltött be a korai középkortól az újkorig.

A harmadik rész – Szintézis őrimagunk felé – a legrégebb zenére vonatkozó hazai kézirat, nyomatványok, följegyzések sorsarol ad számot. Néhány pelda: 13-14. századi bizánci – és gregorian kéziratok; a coziai kolostor szerzeteséek, Filohteinek zenei följegyzései Gh. Ciobanu átiratában; a gyulafehérvári Horae canonica latinae e gallica (15. Század); Macarie publikációja, a Liturghier (1508); Eustasie Protopsaltul Carte de Cîntece (1511); a târgoveștei szlavón Evanghelier (1512); Tibodl Lantos Sebestyén krónikája (1554); Johannes Honterus müve, z Odae cum harmoniis (1562) stb. Jlentős helyet kapott P. Brâncuși müveben Bakfark Bálint egyedülálló müvészete, a korabeli organa és lant-taburatúra isertetése, valamint Tinódi Lanto Sebestyán, Szegedi Gergely, Dávid ferenc, Geleji atona István és a 16.

Század más jeles énekgyűjteményeinek a méltatása. A korabeli zene életre jellemző muzsikálás sajátos módszerei is helyet kapnak módszerei is helyet kapnak a kötetben.

A 17. Század eseménydús zenei életéről szólva megfelelő ismeréssel beszél a szerző a Codex Vietorisról (1682), Kájoni János karszalkotó munkásságáról, valamint a korabeli zenszerszámok, együttesek és zenei megnyilvánulások dokumentumokban fellelhető tényeiről.

Századnál többre rúg az Új koordináták a 18. Században című zárószakasz. Az adatok tömkelegéből nehésvolnaki ráadás bányászati, mint szemléltető példát. Hiszen ez az a nagy század, amikor hazánk területére nyugatról és keletről, északról és délről egyaránt döntő jelentőségű zenei hatások érkeztek, amelyek az ősi muzsikával egyesülve előkészítették annak a nagy folyamantnak az útját, mely a következő században a zenei élet kiteljesedéséhez vezet. A széles hőmpölygő tényhalmaz láttán elcsodullkozunk hogyan is lehetett ennyi mindent meggyőzően, élvezhető formában összekeverni.

Perte Brâncuși előkelő helyet szánt könyvében azoknak a kutatóelőzőknek és kortársaknak, akik a román zene ügyét szívügyüknek tartták. Az idézetek, utalások során megismerkedünk a zenetörténetírás jeles egyéniségeinek – George Breazu, I. D. Pertescu, Romeo Ghircoiașiu – örökervény gondolataival, akárcsak Octavian L. Cosma, Vasile Tomescu, Gheorghe Ciobanu, Viorel Cosma kutatásainak az eredményeivel. A folklórtudomány korifeusai – Tiberiu Alexandru, Emilia Comișel, Traian Mîrza és mások – ugyancsak gyakran szerepelnek az idézetek között.

Az értékes román zenetudományi munkák számát gyarapító kötet, Petre Brâncuși új műve, a szakember, de a zene irán érdeklődő olvasó figyelmére – is számot tart, hiszen a hazánk területen gyökeret vert és viráaba borult régi muzsika viláaáról nyújt érdekfeszítő, hiteles képet.

Csire Jozsef

Înainte – 15 noiembrie 1978; pag. 6.

Istoria Muzicii

(Recenzia vol. **Muzica românească și marile ei primeniri I.**)

Dr. Petre Brâncuși este profesor la Academia de Muzică Ciprian Porumbescu, la catedra de muzicologie, preocupându-se cu trecutul și prezentul muzicii. Munca sa se extinde în afara catedrei, la televiziune, la radio, cât și la fabrici și diverse instituții din provincie și capitală.

Studiind istoria zbuciumată a evoluției muzicii românești, a ajuns la ideea îndrăzneță de a oglindi toate aceste aspecte particulare ale vieții culturale într-o lucrare unică și cuprinzătoare. Toate acțiunile sale – scrieri, cursuri, munca sa în organizarea vieții muzicale – au constituit trepte semnificative în pregătirea acestei lucrări.

Nu de mult, Editura Muzicală a publicat primul capitol al lucrării, ce sintetizează datele adunate și prelucrate din istoria muzicii.² Această creație importantă de muzicologie segmentează în mod sensibil drumul parcurs de muzică din cele mai vechi timpuri până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Evenimentele sunt împărțite și prezentate în patru reprize, asemenea unei simfonii cu patru părți.

După scurta introducere, răsună vocile autentice ale muzicii vechi. Ele ne descriu viața muzicală, modul cum se cânta vocal și instrumental pe aceste plaiuri cu mii de ani în urmă, apoi, cu trecerea timpului, cum

² Petre Brâncuși: Muzica românească și marile ei primeniri, Editura Muzicală, București, 1978

s-au infiltrat în sufletul și viața acestor oameni moduri bizantine și melodiile corale – gregoriene. Pe lângă aceste două genuri monumentale din perioada evului mediu, apare timid și muzica folclorică, dezvoltând treptat genurile și formele sale specifice, dar și personalitatea interpreților. Autorul intitulează acest capitol cu idei autentice *Originalitatea culturii muzicale străvechi*.

Următorul capitol - *Funcționalitatea folclorului* – stabilește funcția estetică și socială a muzicii populare în istoria muzicii românești din evul mediu până în epoca modernă, în baza unor puncte de vedere moderne.

Partea a treia – *Sinteza către noi înșine* – ne descrie soarta unor manuscrise, ediții, însemnări, ce se referă la cea mai veche muzică de pe teritoriul țării noastre. Câteva exemple: manuscrisele bizantine și gregoriene din secolele 13-14; însemnările călugărului Filothei de la mănăstirea Cozia, în transcrierile lui Gh. Ciobanu; *Horae canonica et galica (sec. 15)* din Alba Iulia; publicația lui Macarie, *Liturghierul (1508)*; Eustasie Protopsaltul – *Carte de cântece (1511)*; *Evanghelierul slavon* în Târgoviște; *Cronica* lui Tindo Lantos Sebestyen (1554); creația lui Johannes Honterus, *Odae cum harmoniis (1562)*; etc.

Petre Brâncuși dedică o parte semnificativă din lucrarea sa creației unice a lui Balint Bakfark, expunerii tabulaturilor timpurii de liră și orgă. În același timp, se apleacă cu atenție deosebită asupra unor colecții de cântece compuse de Tinodi Lantos Sebestyen, Gergely Szgei, Ferec David, Katona Istvan Geleji și alți autori din secolul al XVI, făcând referire și la calitățile de interpretare a muzicii instrumentale din această perioadă timpurie.

În descrierea vieții muzicale tumultoase din

secolul al XVII-lea, vorbește cu admirație despre Codex Viectoris (680), despre creația fantastică a lui Ion Căianu și despre instrumentele, ansamblurile și manifestările muzicale, ce se intitulează *Coordonate noi în secolul al XVII-lea*. Este foarte dificilă evidențierea unor date descrise aici doar cu rol de unic exemplu, deoarece acesta este secolul în care influențele străine din toate direcțiile au pătruns în țară. Aceste influențe s-au îmbinat cu tradiția muzicii autentice românești și împreună au pregătit drumul, demersul ce a condus la împlinirea vieții muzicale din epoca următoare. Rămânem uluiți în fața acestui tumult de informații și de modul în care ele au fost îmbinate într-o formă plăcută.

Petre Brâncuși oferă în lucrarea sa un loc de cinste acelor cercetători – predecesori, dar și contemporani, care au considerat problema muzicii o preocupare sufletească. Prin citate și trimiteri precise, facem cunoștință cu gândurile eterne și rezultatele cercetărilor unor figuri importante al muzicologiei românești: George Breazul, I. D. Petrescu, Romeo Ghircoiașiu, Octavian L. Cosma, Vasile Tomescu, Gheorghe Ciobanu, Viorel Cosma. În aceste citate apar des și corifeii din domeniul folclorului: Tiberiu Alexandru, Emilia Comișel, Traian Mîrza, și alții.

Noua lucrare a lui Petre Brâncuși, ce sporește numărul lucrărilor importante de muzicologie, este dedicată atât muzicianului profesionist cât și oricărui cititor doritor să cunoască istoria muzicii românești, prin faptul că oferă o imagine veridică și interesantă a evoluției muzicii vechi, ce a pătruns, a lăsat rădăcina și a înflorit în interiorul țării noastre.

Iosif Csire

Jelentős zenetudományi mű

Nemrég látott napvilágot Petre Brâncuși új könyve, a román zene történetét összefoglaló trilogia második kötete³. Az első kötet a hazánk területén kibonlakkozó zenei művészet fejlődését mutatja be a kezdetektől a 18. század második feléig (Zenetörténelem, Előre, 1978, november 18).

Az ötszáz oldalas meghaladó második kötet három fejezetben taglalja a fejlődő román zenei iskola – zeneszerzés és az európai szintű előadóművésze, zenetudomány, a pedagógia és a folklór st. – bölcsőjéne tekinthető 19. századot; A múlt századi. Havasalföld, Moldova és Erdély városokban szaporodó zenegyakorlati és művészetkutatási rendszerének a gyors lempőju fejlődéséhez szükséges alapfontosságú minőség-elemeket – a később felvirágzás előfeltételeit. A népzene hiteles értékeinek a kihatása és tanulmányozása kart karba öltve haladt az európai zene monumentális alkotásainak a népszerűsítésével. Ezzel egyidejűleg sajátos érzésvilágot tükröző, eredeti művek is keletkeztek a szimfonikus és a drámai zene terén éppúgy, mint a kisebb műfajokban hangszeres zenedarabok, kórusművek, mozgósító erejű hazafias – és forradalmi dalok születtek:

A könyv zenetörténeti adatokból bővelekedő első

³ Petre Brâncuși: Muzica românească și marile ei primeniri, II Editura Muzicală, București, 1980.

fejezetét- Érve az almozlet-osztétikal megalopozàsho – a bälcescul esze hatja át és szervezi áttekinthelő egységbl „emerek előbb énekelnek, aztàn lnak.

Az első történésze költő voltak. A népköltészet a történelem nagy forrása. Nemcsak általános érvényű tetteket öröklött meg, de behatol a magónéletbe is tükrözi a népszokásokat... Azenekrónokók, kritikák, tanulmányok és eszék tanúsitják az olvasó előtaz izmosodó müzene és a népművészet fejlődését. Felképeznek előttünk a művek, a neves zenoszerzők, az előadóművészek és zeneírók portréi a nyomtatásban megjelent zenealkotósok forgalomba került hazai és külföldi köttál stb. Az első fejezet ilyenformán érzékletesen körvonalza azt a nagyszabású, színes freskót, amely szintetlkusan ábrázolja Románia 19. századi zeneéletét.

A modern zeneélet alapjal című második fejezet azokat a zenetörténeti jelentőségű teljealtnényeket sorakoztatja fel, amelyek a század folyamán Havasalföld, Moldova és Erdély muzsikáló központjaihoz fűződtek. Mesmertet a Liszt Ferenc á kor sok más híneves cligányprimásával. Feleleveníti Nicolae Buică, Grigoraş Dinicu, Cristache Cioloc, Nica Iancu Iancovici, Sava Pădureanu tevékenységét. A bizánci zene elméletének és gyakorlatának a mogleformálása is erre a perlódusra esik, aml Petru Efesiu, Macarie Ieromonahul, Anton Pann nevéhez kapcsolódik, Zeneművészeti szakintézmények létesülnek, mint a konyervatórium, a filharmónia, az opera stb. Külföldről ideszármazott jeles művészek fejtenek ki órdemleges művészi tevékenységet: Ludwing Wiest, Eduard Hübsch, Alexandru Flechtenmacher, Johannes Andreas Wachmann, Franticek Sedlacek és mások. A román muzsikások legjobbjait szárnyra kapjaa hírnévi feltűnik George Fotino, Aron I. Bobescu, Năstase Buiuc, Mihail Mărgăritescu fényes alakja is.

Erdély zeneéletét elemezve kimritően ír Huber Hubay Károly, Ruzitska György zeneszerzőkről; felidézi az üstökösként tündöklő csodagyereket, Chopin szeretett tanítványát, Filitsch Károly zongraművészti Uszt Ferenc vendégszereplését és Hoilósi Kornéllat, a jeles énekesnőt és sokmindenki mást. Nagyra érté keil a kolozsvári operatársulat első bukaresti veneégszeraplését, kiemelve a nagyszabásu turné jebonyoltásában érdemeket szerző Kllónyi Dóyldot, Komóssy Ferencet, Szerdahelyi Kálmánt, Havi Mihályt és Felky Miklost. Nagysikerű bukaresti előadásalk műsorán a korabeli magyar operaművészet legjobbjai, koztük Erkel Ferenc műveils szerepeltek.

Se szer se száma az ország egész területén elhangzott hang versenyeknek, opera – és balettielőgdásoknak és más, zenével kapcsolatos kulturális megnyilvánulásoknak. Kitűno teljesítmények és jles nevek áradata bizonyítja ezt az olvasó előtt.

A román zene hőskorában halhatatlan művészgyéniségek tevékedtek. Erro az időszakra esik Matei Millo, Nini Valery, Ion Băjenaru, Elis Circa, Constantin Dimitrescu, George Stephănescu, Eduard Caudella, Gavriil Musicescu, Grigore Gabrielescu művészetének a kibontakozása. A vilógszínpadok csillagai – Hariclea Darclée, Eufrosiana Cuza, D. Popovici Bayreuth stb. – is okkor tűntek fel. Adatok sokaságával bizonylta fjezet a zonoszerzés és előadóművészet, a zenepedagógia és zeneszervés 19. Századi vivmunyai előtt tisztleg.

Az önáilo kötetnek beillő harmadik fejezet, A zenealkotás és érek – dimenzlói, mindenekelőtt a kórusművészet átfogó képoi a 19 század második felében virágzóromán énekkari művészet eredményeit

mutatja be. A hangszeres zene és a kamaromuzsika bonyolult kompozitív és interpretatív kérdéseit szoros összefüggésben tárgyalja Gheorghe Dima, George Ștephănescu, Johann A. Wachmann, Ciprian Porumbescu, Constantin Dimitrescu és az ifjú George Enescu legjobb darabjaival. A terjedelmes kottaszomolyványok és műelemzések azok előtt is feltárják a szerzők azok előtt is feltárják a szerzemények esztétikai értékét, akiknek nem annyira felül a partitúra-olvasási készsége, hogy belső hallással gyönyörködjenek a papíra vetett muzsikában.

Méltó teret kap a kötetben a román szimfonikus és drámai zene kezdetének az ábrázolása is. A komplex műfajok alsó színtevő műveivel Alexandru Flechtenmacher, Ciprian Porumbescu, George Ștephănescu, Iacob Mureșianu, Eduard Caudella nevéhez fűződnek. A szimfonikus és vokálszimfonikus zene, a zenéboház, az operett, opera és balett terén kitéjtett munkásságuk mellett az alapokat.

Petre Brâncuși román zenetörténeli trilógiájának a második kötete jelentős értékelés közé tartozik a hajlékony, kifejező nyelvzet, a gördülékeny előadómód is – a mindenkihez szóló művészete, a közérthetőség. Ezért ajánlhatjuk művét a támogatásért járó szakembernek éppúgy, mint a zenetörténeli ismerkedő széles olvasóközönségnek.

Csire József

Lucrare muzicologică importantă

(Recenzia vol. „Muzica românească și marile ei primeniri”, II.)

Nu demult a apărut noua carte a lui Petre Brâncuși, reprezentând al doilea volum din trilogia, ce cuprinde istoria muzicii românești.⁴ Primul volum a reprezentat evoluția artistico - muzicală din teritoriul țării noastre, de la începuturi până în a doua jumătate al secolului al 18-lea (Muzica românească și marile ei primeniri, vol. I, Înainte, 18 noiembrie 1978).

Cel de-al doilea volum de peste cinci sute de pagini, împarte perioada dezvoltării școlii muzicale românești din leagănul secolului al 19-lea - compoziție și interpretare la nivel european, muzicologia, pedagogia, folclorul, etc. - în trei etape. Ne dezvăluie caleidoscopul sclipitor al acelor teorii și practici muzicale ale orașelor din Muntenia, Moldova și Transilvania, ce au făcut posibilă apariția elementelor de bază calitative necesare pentru evoluția rapidă a culturii muzicale și pedagogia artei, practic a înfloririi ulterioare. Cercetarea și studierea valorilor autentice ale muzicii folclorice au progresat în același timp cu popularizarea creațiilor monumentale europene. Paralel, se nășteau și opere autentice în care se oglindeau particularități din lumea sensibilă. Ne referim la domeniul simfonic, al dramei muzicale, dar și la genurile muzicale mai restrânse - muzica instrumentală, piese corale, melodii patriotice și revoluționare.

⁴ Petre Brâncuși: Muzica românească și marile ei primeniri, II: Editura Muzicală, București, 1980

Primul capitol al cărții: *Argumente pentru fundamentarea unei platforme teoretico - estetice*, ce abundă în date istorico-muzicale, este structurat unitar și influențat de concepția bălcesciană: „*oamenii cântă înainte de toate, apoi scriu. Poetica populară a fost izvorul nesecat a istoriei. Surprinde fapte generale, dar pătrunde și în viața privată, oglindește obiceiurile populare...*”

Cronicile muzicale, criticile, studiile și eseurile atestă în fața cititorilor dezvoltarea muzicii culte și folclorice deopotrivă. Apar în fața noastră atât creațiile cât și portretele unor compozitori și interpreți renumiți, critici muzicali, precum și partiturile operelor tipărite în țară și peste hotare, etc. Iată cum se conturează astfel o lume colorată ca o frescă, ce ne descrie sintetic viața muzicală a României din secolul al 19-lea.

Al doilea capitol, intitulat *Temelii ale vieții muzicale moderne*, înșiruie acele performanțe din istoria muzicii, care s-au desfășurat în centrele muzicale din regiunile Munteniei, Moldovei și Transilvaniei. Ni-i prezintă pe marele Barbu Lăutaru, apreciat și de Franz Liszt, și lăutari soliști. Amintește de activitatea lui Nicolae Buică, Grigoraș Dinicu, Cristache Ciolac, Nica Iancu Iancovici, Sava Pădureanu. Tot aici vorbește și de reformarea teoriei și practicii muzicii bizantine, ce se atașează de numele lui Petru Efesiu, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

Au luat ființă instituții muzicale de specialitate, ca Filarmonica, Conservatorul, Opera, etc. Artiști merituoși de proveniență străină dezvoltă activități de valoare: Ludwig Wiest, Eduard Hübsch, Alexandru Flechtenmacher, Johannes Andreas Wachmann, Franticek Sedlacek și alții. Cei mai buni dintre muzicienii

români devin celebri, apar siluetele strălucite ale lui George Fotino, Aron I. Bobescu, Năstase Buiuc, Mihail Mărgăritescu.

Analizând viața muzicală din Ardeal, face referințe clare asupra compozitorilor Huber Hubay Károly și György Ruzițska. Sunt evocate numele copilului minune (elevul iubit al lui Chopin) - pianistul Kalman Filtsch; turneele lui Franz Liszt, apreciată cântăreață Kornelia Hollosi și mulți alții. Este apreciat și primul turneu al operei clujene la București, evidențiind mai mulți dintre colaboratori: David Kilenyi, Mihaly Havi și Moklos Feleky. În timpul acestui turneu au pus în scenă cele mai bune opere maghiare ale epocii, printre care și compozițiile lui Ferenc Erkel.

Nenumărate concerte, spectacole de operă și balet, dar și alte forme de manifestări cultural - muzicale au avut loc pe întreg teritoriul țării, aceste evenimente fiind atestate de performanțele și numele răsunătoare implicate.

În această perioadă s-au dezvoltat carierele multor artiști, precum Matei Millo, Nini Valery, Ion Băjenaru, Elis Circa, Constantin Dimitrescu, George Stephănescu, Eduard Caudella, Gavriil Musicescu, Grigore Gabrielescu. Tot atunci au apărut și stele ale scenelor internaționale: Hariclea Darclée, Eufrosina Cuza, D. Popovici- Bayreuth ș.a.

Acest capitol presărat cu multe amănunte cinstește cuceririle domeniilor: compoziție, interpretare, pedagogie muzicală, muzicologie, din secolul al 19-lea.

Cel de-al treilea capitol, ce poate fi tratat aproape independent, intitulat *Creația muzicală și dimensiunile*

ei valorice, reprezintă imaginea cuprinzătoare a artei corale, dezvăluindu-ne activitatea înfloritoare a acestui gen din a doua jumătate al secolului al 19-lea.

Problemele de compoziție și interpretare din sfera muzicii instrumentale și camerale sunt discutate în strânsă legătură cu cele mai bune piese de gen din creația lui Gheorghe Dima, George Stephănescu, Johann A. Wachmann, Ciprian Porumbescu, Constantin Dimitrescu și tânărul George Enescu. Exemplele muzicale și analizele elaborate ale acestora, fac posibilă plăcerea descoperirii valorilor estetice, chiar și pentru cei care nu au abilități în citirea partiturii și a auzului muzical interior.

O parte semnificativă al acestui capitol ne dezvăluie începuturile muzicii simfonice și ale dramei muzicale. Primele rezultate ale unor genuri muzicale complexe se arată în compozițiile lui Al. Flechtenmacher, George Stephănescu, Iacob Mureșianu, Eduard Caudella. Ei au pus bazele muzicii simfonice și vocal-simfonice, ale operei, operetei și baletului.

Cel de-al doilea capitol din trilogia lui Petre Brâncuși, reprezintă o lucrare muzicologică însemnată. Dintre valorile ei evidente amintim limbajul flexibil și expresiv, expunerea sugestivă, accesibilă tuturor cititorilor. De aceea recomandăm această lucrare atât oamenilor de specialitate cât și celor care pe această cale doresc să descopere istoria muzicii.

Iosif Csire – Înainte - 23 Mai 1980

CARTEA

GEORGE BREAZUL ȘI MUZICOLOGIA ROMÂNEASCĂ

Mereu și mereu, muzicologii vârstnici laolaltă cu cei tineri aduc în actualitate prin cercetările lor valoroase, pagini ce compun istoria muzicii noastre naționale.

Pe această linie, opera muzicologică a lui George Breazul (1887-1961), a stârnit în ultimii ani curiozitatea nu numai a folcloriștilor, dar și a muzicologilor, a pedagogilor, a esteticienilor și chiar a istoricilor.

Lămuriri adânci au adus pe acest plan, nume ca cele ale lui Gheorghe Ciobanu, Firca Gheorghe, Tomescu Vasile, Parocescu Nicolae și apoi Petre Brâncuși prin lucrarea de sinteză, „George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești”, apărută în Editura muzicală (1976), 478 p.

Apelând la o amplă bibliografie de referință, de încadrare a operei semnată de George Breazul, în patrimoniul național, Petre Brâncuși a parcurs în lucrarea sa, amănunțit, întreaga bogăție de informații, de evenimente artistice desfășurate sub patronajul acestui dotat muzician sau cercetate și consemnate de către acesta.

Trei capitole mari - *Imaginea valorică a*

folclorului, Căile educației muzicale și Istoric erudit
- compartimentează de fapt hărnicia și profunzimea
dovedită în cercetare de către George Breazul.

Mai puțin consistente ni se par concluziile lui Petre Brâncuși, în ce privește aportul lui George Breazul la cercetarea învățământului muzical din țara noastră, dimensiunile bibliotecii acestuia, instrument atât de bogat în documente, în material factic de teren, legătura omului de știință cu muzicienii transilvăneni. Oricum, cartea studiată de noi, reprezintă un model în cercetare și dăruire.

Cuvântul Nou – 7 iulie 1976

Cartea muzicală

PETRE BRÂNCUȘI: ISTORIA MUZICII ROMÂNEȘTI

Apariția în Editura muzicală a Uniunii compozitorilor a volumului „Istoria muzicii românești” de Petre Brâncuși, se prezintă din punctul de vedere al informării de primă necesitate a specialistului și al amatorului, și de cunoaștere globală, și multilaterală a culturii muzicale românești din toate timpurile, cât și pentru cerințele învățământului, una din cele mai importante contribuții muzicologice din țara noastră din ultimul timp.

Cartea, cu mențiunea dată de autor de „compendiu” însumează în cele șapte capitole ale sale, aspectele generale de periodizare istorică, elaborarea lor nefiind supusă închistării în caractere de cronică sau însușire istoriografică, nici învesmântării literare a amănuntului neselectiv. Istorismul pe care autorul cărții îl reflectă, corespunde dezvoltării și concretizării confruntărilor pe care elementele muzicale ca acte de cultură și factori creatori - le-au avut de-a lungul timpului. Așadar, laconismul lucrării delimitează o structură sintetică cu o profundă forță evocatoare mișcarea și cursul pe care-l dă Petre Brâncuși reflectării evenimentelor cât și semnificațiilor creatoare legate de melosul popular, se desfășoară în forme ce dă posibilitatea generalizărilor specifice salturilor dialectice și transformărilor ce au survenit în diferite etape. Tocmai de aceea capitolele (V-VI-VII) ce cuprind o muzică românească din secolele

XIX și XX, au o pondere semnificativă, ele relevând clar procesul de formare și dezvoltare a școlii muzicale naționale. Așa cum era firesc, personalității marelui Enescu i-au fost rezervate pagini deosebit de prețioase. Accesibilitatea lucrării, calitate ce o menționăm cu deosebire, rezidă din donarea utilă și rațională a amănuntului și acordarea de interes dimensiunilor largi de timp istoric, cât și scrisului care pare a avea ceva din forța comunicativă a sensurilor pătrunzătoare. Credem însă că la o nouă ediție, capitolul VII - Muzica românească sub semnul unei permanente ascensiuni - ar necesita o lărgire a elementelor deja inserate în volum și care vorbesc de „îngemănarea dintre idealurile înaintate ale creației și imperativele epocii contemporane” care reflectă în ultimă instanță sintezele creației muzicale românești cu „lira” mare de aur a creației universale. Aceasta pentru a întări și mai mult prețioasa afirmație că „prezența muzicii românești în concertul muzical, universal, se face simțită nu prin anihilarea trăsăturilor de originalitate... ci pe calea afirmării specificității culturii muzicale românești”. Dar meritul și foloasele cărții lui Petre Brâncuși nu pot fi cuprinse într-o recenzie de dimensiuni reduse. Tema cărții merită acum în sine, dezbateri creatoare în paginile revistelor de specialitate și de cultură.

EM. CORNESCU

Note de lector

„Muzica în România după 23 August 1944”

După prima ediție a volumului semnat de P. Brâncuși și N. Călinoiu, tipărit cu prilejul împlinirii celor două decenii de la eliberare și primit cu un viu interes de cititori, autorii ne oferă o alta, revăzută și adăugită. Lucrarea recent editată se prezintă astfel simțitor îmbogățită prin cuprinderea unui material factic mai amplu (volumul a fost adus la zi), cât și prin noi și valoroase considerații asupra creației muzicale de toate genurile, asupra criticii muzicale, muzicologiei, folclorului etc.

Analizele muzicale fac cunoscute nu numai paginile reprezentative din creația noastră, ci, în același timp, evidențiază cu claritate marea varietate de stiluri ce caracterizează lucrările compozitorilor.

Autorii s-au străduit să stabilească, prin argumentări temeinice, legăturile strânse dintre creația compozitorilor care au activat între cele două războaie mondiale și a înaintașilor, cu cea contemporană, subliniind conținutul nou și limbajul muzical evoluat al muzicienilor epocii noastre. Astfel se realizează o continuitate, o admirabilă și trainică îmbinare cu tradiția, ceea ce explică, într-o importantă măsură, mersul ascendent al creației muzicale românești.

Adâncirea problematicii lucrărilor reprezentative aparținând genurilor muzicale ample a permis autorilor formularea unor concluzii cu caracter de sinteză și, în acest fel, întrevăderea perspectivelor luminoase a dezvoltării în viitor a creației muzicale.

Stilul clar și sobru al acestei lucrări larg accesibile, bogata ilustrație și condițiile tehnice excelente în care a apărut, vin să se adauge celorlalte calități, de conținut, ale lucrării.

Silvian Georgescu

Viața Studențească

O lucrare de mult așteptată

Numai cine a fost student la Conservator știe câte greutate s-a întâmpinat la studiul Istoriei muzicii românești. De ani de zile, profesorul Petre Brâncuși predă această materie fără a beneficia de o lucrare de bază. Și iată că acest remarcabil profesor s-a aplecat cu migală și competență asupra celor mai vechi documente existente care atestă perenitatea surprinzătoare a preocupărilor muzicale ale poporului nostru. Pornind de la acestea, el a parcurs, cronologic, tot ce este valoros și reprezentativ în creația sonor-artistică românească, dăruindu-ne, de curând, o Istorie a muzicii românești. Adăugând la meritele enumerate mai sus stilul cursiv și inteligibil, capacitatea de generalizare și sinteză a autorului, intuim firesc valoarea lucrării ce depășește interesul strict al specialiștilor, adresându-se tuturor iubitorilor muzicii care doresc să cunoască istoria frământată a artei lor preferate. Remarcăm în mod deosebit capitolele referitoare la muzica bisericească, prezentată în paralel cu cea laică, apoi capitolul despre marele Enescu și cel rezervat muzicii noastre de după 23 August. Având însă în vedere avântul componistic actual, grupul numeros și mai ales valoros al compozitorilor contemporani, poate am fi așteptat ca autorul să rezerve un spațiu mai însemnat creațiilor unui Olah, Stroe, Vieru, Ștefan Niculescu, ele reprezentând valori indiscutabile, ce-au depășit cu mult granițele țării. Viața noastră muzicală fiind, cum spuneam, în plină efervescență, nu peste

mult timp așteptăm de la excelentul muzicolog care este Petre Brâncuși o continuare a studiului său.

Nu putem încheia aceste rânduri fără a felicita încă o dată Editura muzicală pentru elevatul nivel la care înțelege să-și facă datoria față de cititorii săi.

Cristian MIHĂILESCU

Luceafărul, 8 mai 1976

Melodia patriei

„Credința în valorile superioare ale spiritualității poporului român, certitudinea că prin revenirea la «melodia patriei» creația populară dobândește un timbru distinct în concertul popoarelor, studierea și reactualizarea datinilor și obiceiurilor străvechi puse în slujba unui ideal estetic, orientarea național-patriotică, demonstrarea muzicală a vechimii poporului român, a originii sale daco-latine, aducerea în actualitate a tradițiilor profesional-componistice românești, ca puncte de sprijin pentru școala modernă de compoziție...”.

Citim câteva dintre temeiurile activității lui George Breazul, peste a cărui personalitate nu poate trece nici o referire la cunoașterea muzicii românești și a cărui statură de erudit este cu folos reconstituită de către muzicologul Petre Brâncuși în lucrarea recent apărută la Editura Muzicală: „George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești”. Rememorăm și redescoperim îndreptarul metodologic în cercetarea și culegerea științifică a cântecului popular, felul în care se poate demonstra existența „unui idiom muzical autentic românesc” de o deosebită vigoare în raport cu celelalte culturi muzicale naționale, unitar pe întreg teritoriul țării: tragem învățăminte din studiul înrudirii folclorului muzical românesc cu muzica veche (modurile diatonice antice „...cantus planus”) și cromatisme orientale: deslușim temeiurile etnice și sociale ale folclorului muzical cât și

funcția sa psihologică.

Capitole bine definite sunt închinare eforturilor lui George Breazu de instituționalizare a muzicii românești în forme contemporane - de exemplu înființarea arhivei fonogramice - care l-a ajutat la clasificarea diferitelor genuri de muzică populară în raport cu funcția lor psihologică și socială dovedind astfel originalitatea gândirii științifice românești într-un timp în care alte metode - cum ar fi metoda de clarificare gramaticală a lui Bela Bartok - aveau întâietate. Sunt arătate căile educației muzicale propuse de acest mare profesor, dintre care amintim reforma radicală a învățământului muzical la toate nivelurile, înființarea de societăți corale, cărți de cântece pentru popor, biblioteci muzicale.

Același George Breazu dovedea și o arzătoare pasiune de critic muzical adânc implicat în realitățile prezentului său, sprijinea activitatea filarmonicii și operei din București, întemeia catedra de enciclopedie și pedagogia muzicii.

Iată de ce discernerea liniilor de forță ale gândirii și ale concepției lui Breazu ne par un pas important în cercetarea muzicologică românească, discernere datorată muncii științifice a lui Petre Brâncuși care prin selecții și ordonarea materialului cât și prin tratarea lui ne oferă nu numai un instrument de lucru, ci și o pasionantă întregire a „istoriei nescrise”.

Grete Tartler

Cronica (Iași) – 10 noiembrie 1978

Un act de cultură

Concepția despre cultura muzicală națională și raporturile ei cu universul românesc a suferit, în ultimele decenii, modificări esențiale. Ceea ce, în trecut, nu s-a putut înfăptui din lipsă de documentare și lipsă de interes, este azi realitate: o schiță complexă, cu inevitabilele comentarii estetice, a istoriei muzicii românești. Cercetările și lucrările lui George Breazu, I. D. Petrescu, Reomeo Ghircoiașiu, adăugite și îmbogățite prin contribuțiile valoroase ale unor Octavian Lazăr Cosma, Vasile Tomescu, Gheorghe Ciobanu, cărora li se adaugă studiile de folclor ale lui Tiberiu Alexandru, Emilia Comișel, Traian Mîrza ș.a., oferă o serie de monografii complete și studii comparative, care fac posibilă o primă încercare de sinteză a unei istorii a muzicii românești de la origini până în zilele noastre.

Această primă încercare îi aparține muzicologului Petre Brâncuși, care, fără a crede că perioada cercetărilor și a studiilor parțiale poate fi socotită ca încheiată, este îndreptățit să facă tentativa edificatoare și utilă a tragerii unor prime concluzii și a trasării unor linii de conduită în judecarea globală a culturii muzicale naționale.

Pornind de la originalitatea culturii muzicale străvechi - de altfel și titlul capitolului preliminar al cărții recent apărute (Muzica românească și marile ei primeniri, vol. I, Ed. muzicală, 1978, 360 p.) - Petre

Brâncuși își dă seama de expresivitatea estetică inedită a muzicii românești, căreia îi răscolește - din perspectiva cercetărilor la zi - sursele, rezonanța de sensibilitate cu viața oamenilor de pe teritoriul României. Străbătând succesiunea istorică a cântecului vocal și instrumental, autorul urmărește, cu o emoție vădită, momentul în care acest cântec al nostru se modelează după normele unei muzici românești superindividuale, spre a tălmăci o simțire specifică, particularizată, proprie unui întreg neam.

Acest moment - desfășurat pe un șir de veacuri - îl constituie folclorul, care ne-a scos la iveală virtualitățile și a cristalizat, în forme de atâtea ori de o uimitoare frumusețe, puterea noastră creatoare. Produsele lui cele mai nobile devin treptat valori fundamentale ale culturii spirituale românești, jalonând activitatea și opera cea mai valoroasă, a poeților, scriitorilor, muzicienilor noștri.

Petre Brâncuși sesizează, pe bună dreptate, faptul că la poporul nostru, care n-a avut în trecut o epocă de strălucire clasică a muzicii în sensul dogmatic al termenului, cântecul a intervenit ca o necesitate vitală în existența colectivității, spiritul creator muzical nedegenerând astfel nicicând în rutină. Sentimentul bogăției, originalității, valorii cântecului popular se naște și se statornicește astfel, în primul rând, în conștiința colectivă, națională. O serie de muzicieni din trecut, laici și clerici deopotrivă, exprimă clar convingerea că, în cazul folclorului, ne aflăm în fața unor valori absolute. Absolute prin ele însele, dar și ca pârtii ale dezvoltării sensibilității muzicale naționale, care va duce la diversitatea și frumusețea creației enesciene, apoi ale școlii naționale de compoziție dintre cele două războaie și, în sfârșit, la șantierul creator al prezentului.

În primul volum al lucrării, concepută de proporții mai vaste, Petre Brâncuși relevă modul în care cultura muzicală românească se organizează pe încetul într-o „sinteză spre noi înșine”, pentru ca, astfel, geniul creator românesc să-și contureze specificitatea în raport cu alte specificități. Act de cultură, pe cât este și un instrument de lucru, lucrarea „Muzica românească și marile ei primeniri” gravează un popas demn de reținut în maturitatea și capacitatea de sinteză a muzicologiei noastre de azi.

George SBÂRCEA

Luceafărul – 6 oct. 1979

Muzică și literatură

Ne aflăm la puțin timp după citirea cărții lui Petre Brâncuși: „Muzica românească și marile ei primeniri” (Editura muzicală, 1978). Mărturisim, cu un sentiment de culpabilitate intelectuală, că, în afara - biografiilor (dacă, se poate romanțate) despre marii poeți ai armoniilor sonore, mai ales europeni, pentru că despre cei autohtoni asemenea cărți sunt puține și precare, n-am citit, până acum, *da capo al fine* o carte de specialitate despre ruda atât de apropiată a literaturii, am putea spune sora ei geamănă. Prinși cu treburile, atât de acaparante prin abundenta lor, ale strictei specialități, ne cantonăm fiecare în domeniul nostru închizând ferestrele către grădina vecină care ar putea, de atâtea ori să ne incinte spiritul, să deschidă un mai larg orizont cercetării noastre, să pună în vibrație noi antene ale sensibilității. Stăm și ne întrebăm câte din istoriile noastre literare, generale sau pe epoci și curente își caută argumente în aserțiunile ce le emit, și pe alte teritorii decât, ale domeniului ce-l profesăm? Nici măcar în bibliografii, în note, în indicele de nume. ș.a.m.d. nu prea întâlnim spre a ne exprima eufemistic, indicii că ar fi fost consultate ori convocate alte domenii. Ceea ce e cazul s-o recunoaștem, nu este decât în dezavantajul istoriei literare. Dezavantajul oricărei limitări. Cât despre melanjul literatură-muzică, el este atât de evident încât ne apare ca un truism. Mai mult decât alte arte, ele sunt instrumente de comunicare, într-un sens

foarte larg între oameni. Ambele arte succesive, cum a observat Lessine, spre deosebire de cele simultane, servesc necesităților de mărturisire, de îmbărbătare sau descurajare de purificare a sufletului, de înnobilare a caracterului prin frumos. Ambele realizează catharsisul, pierind dintr-un fond sufletesc comun, aspirând, după formula maioresciană „la înălțarea în sfera ficțiunilor impersonale”, adică la contemplația obiectivă. Au fost filosofi sau scriitori, precum Schopenhauer sau Verlaine („de la musique avant toute chose”) care au acordat în sistemul artelor, rolul de hegemonie - muzicii. Iar la noi Alexandru Macedonski prospectând Poezia viitorului, stabilea că aceasta va fi „instrumentalistă”. Într-un fel, mulți scriitori sau compozitori au voit să redea celor două arte caracterul simultaneității inițiale, când textul și muzica se rosteau împreună și păreau inseparabile. Situație care dăinuie încă în arta matrice, care este folclorul. Dar dacă cineva se poate îndoii de îngemănarea, osmotică și organică a celor două moduri de comunicare pe calea frumosului, vom reproduce cunoscutele versuri (sau viersuri) din Psaltirea lui Dosoftei, folosite și de Petre Brâncuși în cartea sa, deși pentru a dovedi altceva. Cititorul va observa de îndată că textul este de sorginte pur muzicală nu numai pentru că lexicul numește multe instrumente muzicale ci mai ales pentru că are o vie finalitate melodică, ceea ce-i dă caracterul expres de libret muzical, cerându-se cântat adică: „Cântați Domnului în strune / În cobuzu de viersuri bune/ Și din ferecate surle/ Viersul de psalomi să urle./ Ca buciunu de cornu de bouru/ Să răsunе până’n nouu./ Lăudați cu glasuri nalte/ De bucine ferecate./ Lăudatâ-lu în lăute,/ În psăltiri pre viersuri multe./ Lăudați pre toate locuri/ Cu tâmpene și cu g[i]ocuri/ Lăudatâ-ți să răsunе/ În organe tinse’n strune./ Lăudați cu bune viersuri/ De chimvale într’alesuri./ Lăudați și-l strigați tare/ În țimbale de cântare”. În muzică sunt ilustrate, de altfel, aproape

toate speciile poetice, denumirea fiind aceeași: imnuri, cântece patriotice, satirice, eroice, doine, epitalamuri, psalmi, balade etc., fiind greu de stabilit protocronia unei părți sau alteia. Iar marile curente ale literaturii: clasicism, romantism, simbolism, expresionism, ori marile stiluri, de la baroc la bizantin sau impresionism (ce pot fi în egală măsură curente) se pot urmări, cu aceleași rezultate, și în muzică. Astfel că motivele de comunicare, pe terenul cercetării, între istoria literaturii și cea a muzicii sunt nu numai legitime ci, am zice, obligatorii, ca o probă de elocvență profesională. Ne-a făcut, de aceea, plăcere să întâlnim, în cartea profesorului muzicolog referiri numeroase și insistente la personalități și opere ale literaturii, luate, adesea, ca argumente de autoritate: Grigore Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir (care era, cum știm, pricepător și în ale muzicii), Mihail Kogălniceanu, Hașdeu, Odobescu, Iorga, Pârvan, Gaster, Cartoian, Lazăr Șăineanu, Lucian Blaga, ș.a. Bănuim că și în continuarea lucrării sale care se oprește la secolul al XVIII-lea (în acest prim tom) autorul va păstra spiritul interdisciplinar care-i predează demersul critic. Și ar fi de dorit ca plăcerea, pe care o invocăm la citirea cărții sale, să se convertească într-un spirit de competiție colegială. Căci suntem datori, istoricii literaturii, cu o replică în consecință lui Petre Brâncuși care face zeci de referiri la corespondența și concordanța dintre muzică și literatură, într-un oportun spirit de degajare intelectuală, emancipat de sub tutela orgoliului care ne ispitește adeseori în favoarea domeniului ce-l practicăm: „Structura muzicii străvechi - scrie autorul la pagina 28 — a fost puternic înrâurită de vorbire, de cuvântul rostit, de sinteza cântare-vorbire, cel puțin în ce privește cadențele finale și interioare, mersul ascendent sau descendent al liniei melodice, forma arhitectonică, preferința pentru anumite intervale, pentru anumite scări muzicale și formule ritmice.

Cu timpul s-a stabilit un raport structural între vers și viers, rolul primordial, după unii cercetători, avându-l „melodia care, spun ei, direcționează forma versurilor și determină ritmul lor”. Sunt valorificate, în acest spirit al intercondiționării și interfuncționării literatură-muzică numeroase alte opinii ale celor ce au cercetat fenomenul. Odată ajunși aici am vrea să semnalăm, ca o virtute de ordin metodologic, pe care se cade s-o aclamăm de câte ori ne iese în cale, cu atât mai mult, cu cât a ajuns, din păcate, *o rara avis in terris*, ceea ce am putea numi virtutea ignorării de sine, fundamentală în cercetare, unde nu trebuie să ne intereseze propria persoană ci „adevărul și numai adevărul” cum zicea Maiorescu acum un veac. O asemenea performanță în etica cercetării mi se pare a o întâlni la autorul „Muzicii românești” care, încă din succinta Prefață la cartea sa, elogiază contribuțiile tuturor colegilor de breaslă considerând că ele „se înscriu în **datoria sacră** (s.n.) a fiecărei generații de a lumina valorile de excepție ale poporului nostru”. Într-adevăr, marea cultură se constituie prin acumulări succesive și nu prin demolări vandalice. Altfel spus, locul infatuării individualiste se cuvine să-l ia sentimentul culturii.

N-am întreprins, cum ușor se poate vedea, o dare de seamă sau o cronică asupra primului tom despre „Muzica românească și marile ei primeniri” improvizându-ne peste noapte în specialiști, deși la disciplinele umaniste s-ar părea că toată lumea se pricepe, ceea ce ar putea fi stimulativ dacă nu s-ar ajunge, pe această pistă, la riscul imixtiunilor, dăunătoare acestor domenii. Am vrut numai să semnalăm pe cât ne-a stat la îndemână, să stimulăm interesul reciproc în cercetarea domeniilor muzicii și literaturii, atât de util și de oportun amândurora. Încheiem de data aceasta, cu o apreciere strict literară asupra stilului remarcabil în care este

scrisă cartea lui Petre Brâncuși, cu credința că ni se cuvine acest drept. Paginile de sinteză, mai cu seamă, sunt mișcate de o vibrație emoțională, de o excelentă calitate literară. Cităm la întâmplare de la pagina 10: „Muzica românească de tradiție orală sau cultă apare astfel în perspectiva timpului, ca o metaforă, ca un aliaj de forme modelatoare adânc înrădăcinate în realitățile neamului, în pământul străbunilor, iar armonia ei se întemeiază pe unitatea de limbă, de simțire, de idealuri, ce au rămas până astăzi neclintite, înfruntând vitregiile trecutului și furtunile istoriei”. Ca să scrii așa trebuie să fi ascultat cu mirare intonarea tainică a psalmilor și a vecerniilor, hăulitul și doina de pe colinele mioritice, șoșotul izvoarelor, murmurul pădurii primăvara, muzica măreață a munților în neclintirea lor, deopotrivă reală și simbolică.

Pompiliu Marcea

PETRE BRÂNCUȘI

Președintele Uniunii Compozitorilor

- După mai multe zile de intens contact cu viața muzicală orădeană și bihoreana, vă invităm, maestre Petre Brâncuși, să formulați câteva opinii; în primul rând despre actuala ediție a Săptămânii muzicale orădene.

Apreciez ca deosebit de lăudabilă inițiativa organizării Săptămânii muzicale orădene, eveniment dintre cele mai fructuoase inițiat în ultimii ani de către instituțiile muzicale din țară și care merită toată atenția nu numai din partea organelor locale de resort, ci și din partea celor centrale.

- Ați putut asculta câteva dintre producțiile festivalului orădean, ați consultat fără îndoială, programul întregii Săptămâni muzicale, poate și prospectul stagiunii în curs a Filarmonicii. Cum apreciați politica repertorială a primei noastre instituții muzicale?

- Mi-a procurat o mare satisfacție faptul că în acest an, al Centenarului Enescu, creațiile marelui nostru muzician dețin o așa pondere în repertoriul Filarmonicii.

Consider, de altfel, programarea *Simfoniei de cameră*, această sinteză a gândirii enesciene, un punct culminant al Săptămânii muzicale orădene.

Găsesc orientarea repertorială a Filarmonicii bine

concepută și echilibrată. Pentru mine și pentru colegii din Uniunea Compozitorilor este o satisfacție să găsim în repertoriul de concert orădean atâtea lucrări de valoare din creația românească a ultimilor ani, dintre care multe prime audiții.

Ne-ar interesa opiniile dumneavoastră referitoare la viitoarele ediții ale Săptămânii muzicale orădene.

Edițiile următoare ne propunem să le organizăm împreună, respectiv Filarmonica din Oradea și Uniunea Compozitorilor, în viitoarele luni urmând să definitivăm repertoriul românesc pentru proxima ediție.

- În ideea ca Filarmonica noastră va promova cu aceeași consecvență lucrări recent create . . .

- ...am convenit cu organele locale ca începând deja cu această stagiune să organizăm aici două concerte cu lucrări românești, unul dintre acestea fiind dedicat în întregime creației tinerilor compozitori.

- Din discuțiile interesante purtate cu profesorii de muzică la recentul simpozion de la Oradea am dedus că Uniunea Compozitorilor este deosebit de preocupată de soarta muzicii din școală. Totuși...

- Noi vom lupta pentru o intensificare crescândă a educației muzicale în așa fel încât aceasta să nu lipsească de pe nici o treaptă de școlarizare. Diminuarea cantitativă și calitativă a educației muzicale ar fi astăzi o eroare profundă, cu atât mai mult cu cât Festivalul național „Cântarea României” impune noi exigențe ale școlii față de viitorul culturii noastre muzical-artistice.

- Cu gândul la orădeni, nu ați scăpat din vedere, suntem siguri, pe actualii și pe virtualii creatori locali.

Înființarea unui cenanclu de creație muzicală la Oradea se găsește în planul nostru. Preconizăm, de asemenea, întâlniri cât mai dese dintre compozitori și profesorii-dirijori, întâlniri în care compozitorii să-și facă cunoscute creațiile noi, scurtând astfel drumul dintre creator și interpret în mod considerabil.

- Din vizitele pe care le-ați efectuat în județ, ați întâlnit aspecte de reținut?

- Am găsit multe lucruri frumoase aici. Ne-am întreținut cu profesorii și cu elevii de la liceele „Em. Gojdu” și „Al. Moghioroș”, de la Școala populară de artă. La Salonta ne-a impresionat interesul pe care oamenii muncii îl manifestă față de fenomenul muzical contemporan. Am fost așteptați acolo de o sală arhiplină. Corul pionieresc condus de către profesoara Nemeth Vilma ne-a impresionat, de asemenea, plăcut.

La Oradea am admirat corul „Camerata Felix” pe care-l conduce d-ta și care este, într-adevăr, o realizare de lăudat. Ne-au plăcut copiii de la Școala nr. 7, care, în număr așa de mare, au pus mâna pe un instrument muzical, inițiativă ce trebuie încurajată.

- Vă mulțumim pentru plăcutul dialog oferit și vă așteptăm cu bucurie la viitoarea ediție a Săptămânii muzicale ordăene.

- Vom veni, neapărat!

Convorbire consemnată Avram GEOLDEȘ

România literară – 10 mai 1979

Filozofie și cultură

Ethos muzical românesc

Dintre toate formele culturii românești, muzica (alături de literatură) a beneficiat de adânci și competente investigații din partea unor cercetători de renume. Datorită eforturilor și pasiunii lui George Breazu, Romeo Ghircoiașiu iar în perioada postbelică Octavian Lazăr Cosma, Vasile Tomescu, Petre Brâncuși, Viorel Cosma și alții, muzicalitatea cunoscută și recunoscută a poporului român nu mai e doar o constatare empirică, rezultat al unor observații făcute asupra școlii românești de muzică, a talentelor și dragostei pentru muzică constatată în cele mai largi straturi ale populației, ci e probată istoric, în ciuda marilor dificultăți de ordin documentar.

Muzica românească și marile ei primeniri - vol. I (Editura Muzicală, 1978) de Petre Brâncuși, amplă lucrare de sinteză, ilustrează o strălucită tradiție. Fără a ignora nimic esențial din ceea ce cercetările de istorie și arheologie, etnografie și folcloristică, epigrafie și ceramică oferă ca atestare a unei bogate vieți muzicale a oamenilor care au trăit pe acest pământ, începând cu populațiile tracice, autorul a știut să se detașeze de aparenta ariditate a materialului documentar, să se apropie de el și să și-l apropie ca un depozit de simțire românească, să-i decanteze valorile latente și să ni le

prezinte în geneza și devenirea lor istorică.

O idee fundamentală, prezentă încă din primele pagini și urmărită apoi cu consecvență este aceea potrivit căreia muzica românească a vădit dintotdeauna o dublă vocație: a) expresie și mărturie patetică a conștiinței și sensibilității-naționale. De la lira preorfeică sau nepieritoarele variante ale Mioriței și până la lucrările contemporanilor noștri, muzica acestui neam se constituie într-un document emoționant oglindă a luptei și gloriei înaintașilor sau a evului socialist, chemare de vibrație patriotică și demnitate națională; b) vocația europeană, constituind un element de apropiere și circulație valorică între Orient, sud-estul european și Europa de vest.

Originalitatea culturii muzicale românești își are originile (și temeiurile) îndepărtate în muzicalitatea strămoșilor noștri, recunoscută în întreaga lume antică, ce știau, după concludente mărturii din Herodot, Platon, Strabon, Iordanes ș.a. să confere virtuți morale, să acorde o mare atenție puterilor sufletești și sănătății morale în toate manifestările omenești semnificative, inclusiv în cele muzicale, ce-i însoțeau și în război și în timp de pace, și la durere și la bucurie. În orizontul culturii românești, a fost reconfirmată cu o mare forță teza din teoria ethosului grecesc despre funcția educativă a muzicii, „ideea de mare valoare promovată de Aristotel, conform căreia muzica este un mijloc de a ajunge la virtute...”. Frecvența figurilor coregrafice și a instrumentelor muzicale pe vase ceramice, datând din cele mai vechi timpuri, este concludentă în acest sens și a permis chiar descifrarea originii foarte îndepărtate a unor dansuri celebre sau momente sărbătorești, de jubilară a cântecului și veseliei.

Găsim în cartea prof. Petre Brâncuși o idee foarte interesantă în legătură cu etnogeneza spiritualității românești. După cum se știe din cele două componente de bază ale acestei etnogeneze, prioritatea și superioritatea au aparținut romanității. Dar nu în toate domeniile culturii spirituale. În muzică, de pildă, prioritate a avut „fondul muzical dac în raport cu cel roman”. Este o temă de meditație ce-mi evocă și o mai veche idee a mult regretatului acad. Athanase Joja care vorbea de caracterul dionisiac al civilizației dacice față de cel apolinic al culturii romane - ambele punându-și amprenta asupra noii spiritualități ce a rezultat din această osmoză. Or, în viziunea lui Nietzsche, confirmată și de alte opinii și cercetări, la greci tocmai muzica era arta prin excelență dionisiacă, în raport cu spiritul apolinic al artei plastice și cu sinteza în tragedie.

Nu este de competența autorului acestor însemnări și nici spațiul nu permite a analiza sau măcar a consemna bogăția faptelor de cultură muzicală examinate în carte, ce compun tabloul devenirii istorice a unei străvechi arte. Dar valoarea acestei cărți depășește cercurile de specialitate, ea îi interesează pe toți oamenii de cultură, pe toți cei interesați în cunoașterea istoriei culturii românești, a originalității și specificului acestei culturi înainte de toate, așa cum s-a văzut prin înseși originile sale, care - în cazul culturii muzicale - ne poartă către contacte fertile, de adâncă rezonanță cu unele din cele mai mari culturi ale antichității. În al doilea rând datorită prezenței vitalizatoare a unui folclor muzical de mare forță artistică, dramatică și expresivă (căruia îi este consacrat un amplu capitol). În al treilea rând, cartea muzicologului Brâncuși este de un larg interes istoric și cultural, datorită faptului că ethosul muzical românesc este analizat în devenirea și maturizarea sa istorică, în strânsă corelație cu faptele și momentele cele mai

semnificative ale istoriei naționale; manifestările de tulburătoare frumusețe ale acestui ethos reprezintă o componentă esențială și un factor dinamizator al acelei sinteze etnice și culturale prin care poporul român a ajuns la deplina conștiință de sine.

Al. Tănase